

Nr 2.

Andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande, nr 2, i anledning av väckt motion angående inskränkning av tiden för nedsättning av taxan för rikstelefonsamtal.

I en inom riksdagens andra kammare väckt, till dess tredje tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 81, har herr *Hedqvist* hemställt, att riksdagen måtte besluta att av Kungl. Maj:t begära en sådan revision av telefonreglementet, att den taxereducerade tiden fastställes till att omfatta endast söckendagar under tiden 18—21.

I fråga om motiveringen får utskottet hänvisa till den inom första kammaren väckta, likalydande motionen I: 44.

Över motionen har utskottet inhämtat yttranden från telegrafstyrelsen och landsorganisationen i Sverige.

Telegrafstyrelsen har i huvudsak anfört följande.

Jämlikt det av Kungl. Maj:t utfärdade telefonreglementet den 26 september 1929 (SFS nr 298), § 11, Kungl. Maj:ts kungörelse den 30 juni 1937 (SFS nr 666) samt Kungl. Maj:ts kungörelse den 30 december 1941 (SFS nr 987), 2 §, utgår f. n. periodavgiften för inländska rikssamtal, vilken avgift beräknas efter det geografiska avståndet över land mellan de två taxestationer, till vilkas områden avgångs- och adressapparaterna höra, med följande belopp:

Om samtalsperioden påbörjas

söckendagar kl. 9—18	söckendagar kl. 7—9
eller kl. 23—7,	eller kl. 18—23,
sön- och helgdagar kl.	sön- och helgdagar kl.
9—15 eller kl. 23—7.	7—9 eller kl. 15—23.

då nämnda avstånd icke överstiger

45 km	25 öre	25 öre
överstiger 45 men icke 90 km	40 »	40 »
» 90 » » 180 »	60 »	50 »
» 180 » » 270 »	80 »	60 »
» 270 » » 450 »	100 »	70 »
» 450 km	120 »	80 »

Som av ovanstående framgår, gäller icke någon taxenedsättning för samtal enligt de två lägsta avståndsgrupperna. Dessa mera kortväga samtal utgöra huvudparten av den samlade rikstrafiken. Den i motionen berörda frågan har

sålunda betydelse allenast för samtal över längre distanser, vilka samtal utgöra endast ca 42 % av totala antalet rikssamtal. Detta faktum bör hållas i minnet vid bedömandet av frågan, i vad mån det av motionären med förslaget avsedda syftet, nämligen en reducering av telefonistarbetet under kvällar och söndagar, kan uppnås.

Av företagna utredningar framgår, att söndagstrafiken å telefonstationerna flerstädes är av sådan omfattning, att den icke kan ombesörjas utan anlitan- de i viss utsträckning av övertidstjänstgöring. Omfattningen av övertiden varierar avsevärt, dels från station till station och dels under olika årstider, varvid sommartiden i regel är den mest krävande. En i sammanhanget viktig omständighet är emellertid här att observera. Den långt övervägande delen eller mellan 60 och 70 % av övertiden gäller *icke* den avdelning å stationerna, som handlägger rikssamtalen, utan avser de avdelningar, som ombesörja lokal- och landssamtalstrafiken m. m.

Det kan sålunda fastslås, att huvudparten av det telefonistarbete, som måste uttagas för upprätthållande av en fullgod expedition, icke påverkas av åtgärder, som beröra rikssamtalstaxorna.

Företagna utredningar beträffande verkningarna på själva riksexpeditionsarbetets omfattning av motionärens förslag ha baserats på antagandet, att den taxereducerade delen av rikstrafiken å *sabbatsdagar* skulle nedgå med 25 % alternativt med 50 %. Visserligen är styrelsen av den uppfattningen, att det är osannolikt, att en minskning ens med 25 % skulle inträda, men det högre procenttalet har medtagits för att belysa frågans innebörd även i det fall, att de förhoppningar, som på personalhåll knutits till denna reform, skulle bli infriade över förväntan. Vid en undersökning, som omfattade en grupp av 28 centralstationer, där övertidstjänstgöringen var störst och vid vilka stationer det sammanlagda antalet tjänstgöringstimmar per sabbatsdag uppgick till ca 2 100, visar det sig, att den möjliga reduceringen av telefonistpersonalens tjänstgöringstid skulle vid det förstnämnda alternativet bli praktiskt taget ingen och vid det senare alternativet, vilket torde få anses i praktiken uppnåeligt, utgöra ca 50 timmar per sabbatsdag.

En annan undersökning, som omfattade en grupp av 8 större centralstationer, där övertidstjänstgöringen var av mindre omfattning, gav till resultat, att vid 25 % resp. 50 % minskning av den långväga rikstrafiken den möjliga reduceringen skulle bli ca 80 resp. 165 timmar på 2 550 tjänstgöringstimmar.

Beträffande kvällstimmarna kl. 21—23, för vilka den nuvarande taxenedsättningen enligt motionen ävenledes skulle slopas, ligga förhållandena till på i huvudsak enahanda sätt.

Resultatet var förutsett, och anledningen till att reformen sålunda icke skulle kunna få någon nämnvärd praktisk betydelse för telefonisternas tjänstgöringsförhållanden är självfallet det ovan antydda faktum, att en taxeändring av här åsyftat slag endast kan påverka en mycket ringa del av det totala trafik-

arbetet. Vidare må såsom en bidragande omständighet framhållas, att det med hänsyn till den starka uttunning av personalbesättningen, som normalt sker under den s. k. trafiksvaga tiden, av expeditionstekniska skäl icke är möjligt att utan menliga följder för expeditionen minska personalstyrkan i direkt proportion till den i och för sig obetydliga reduktion av det totala trafikarbetet, varom här kan bli fråga.

I motionen göres gällande, att telefonisternas tjänstgöringsförhållanden bidragit till uppkomsten av rekryteringssvårigheter och livligare omsättning bland personalen. Det bör dock härvid icke förglömmas, att de olägenheter, som på sina håll uppstått i berörda hänseenden, är en just nu tämligen vanlig företeelse, som icke berör enbart telegrafverket och som ytterst sammanhänger med den faktiskt rådande knappheten på kvinnlig arbetskraft. Otivvelaktigt inverkar dock det inom telefontjänsten förekommande eftermiddags- och söndagsarbetet i viss mån vid yrkesvalet, särskilt i de största städerna, där konkurrensen om arbetskraften under nuvarande konjunkturner gör sig gällande med särskild styrka.

Från personalhåll har gjorts gällande, att den önskade taxeändringen, även om dess inverknings på tjänstgöringsförhållandena skulle bli obetydliga, ändock borde vidtagas av psykologiska skäl. Det måste nämligen för telefonisterna framstå såsom svårförståeligt, att ett taxesystem bibehålles, som till sitt syfte är klart stridande mot de allmänna strävanden för en begränsning i görigaste mån av sabbatsarbetet, vilka parallellt med fritidsrörelserna framträtt och med den sociala utvecklingen ökat i styrka inom de flesta andra verksamhetsområden i det nutida samhället.

Detta sätt att se saken träffar enligt styrelsens uppfattning frågans kärnpunkt. Man har här ett exempel på en konfliktsituation, som mer eller mindre öppet föreligger även på andra besläktade områden, nämligen en konflikt mellan å ena sidan allmänhetens krav på betjäning även under de tider, då den stora massan av befolkningen är fri från arbete, och å andra sidan den därav berörda personalens i och för sig förståeliga önskemål om lindring av arbetsvillkor, som framstå såsom ofördelaktiga vid jämförelse med dem som gälla för det stora flertalet arbetande människor. Självfallet vill ingen bestrida, att t. ex. telefonen och telegrafen måste fungera även under här avsedda tider. Däremot kunna delade meningar råda i fråga om lämpligheten att vidtaga sådana höjningar av nu gällande samtalsavgifter, som icke på något sätt påverka *möjligheten* att utväxla telefonsamtal utan ha uteslutande restriktivt syfte.

Då styrelsen funnit sig icke böra vidtaga åtgärd för tillmötesgående av från personalorganisationerna inkomna framställningar i den föreliggande frågan, så har styrelsens ställningstagande bestämts dels av vad ovan anförts rörande taxeändringens ringa praktiska verkningar, dels av att styrelsen under rådande prisstopp icke ansett sig böra taga initiativ till ett prin-

cipiellt avsteg från av statsmakterna utfärdade direktiv i fråga om prissättningen. Därest emellertid ur de allmänna synpunkter, som vid frågans behandling i riksdagen kunna komma att anläggas på densamma, en taxehöjning skulle anses böra komma till stånd, är från styrelsens sida intet att erinra däremot.

Landsorganisationen tillstyrker beträffande söckendagar, att den taxereducerade tiden på sätt motionären föreslår fastställs till tiden 18—21. Däremot kan landsorganisationen icke biträda förslaget i vad det avser slopandet över huvud av taxereduceringen å sön- och helgdagar men tillstyrker att eftermiddagsperioden dessa dagar begränsas till tiden 15—21.

Utskottet. För egen del får utskottet anföra följande.

Frågan om förbättring i skilda hänseenden av de kvinnliga telefonisternas arbetsförhållanden har för ej länge sedan varit föremål för andra kammarens uppmärksamhet. I anledning av interpellation redogjorde statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet i december 1946 för de åtgärder, som kunde tänkas komma i fråga i dylikt hänseende. Därvid framhölls bl. a., att i nuvarande arbetskrafts- och materialläge en förkortning av telefonisternas arbetstid med säkerhet skulle leda till höjd arbetsintensitet och ökat övertidsarbete under återstående arbetstid, varigenom resultatet lätt skulle kunna bli motsatsen till det åsyftade. Huruvida ett slopande av avgiftsnedsättningen för telefonsamtal under vissa kvälls- och söndagstimmar skulle medföra en mera betydande minskning av samtalsfrekvensen under dessa timmar vore tveksamt. Skulle emellertid så bli fallet, vore det att befara, att en motsvarande ökad belastning skulle uppstå under vissa redan nu alltför hårt belastade dagstimmar. Härtill komme, att ett slopande av avgiftsnedsättningen skulle ha vissa ekonomiska konsekvenser för allmänheten.

Åt i huvudsak samma synpunkter har telegrafstyrelsen givit uttryck. Av styrelsens yttrande framgår, att den nedgång i samtalsfrekvensen, som i gynnammaste fall kan antagas bliva en följd av den i motionen föreslagna inskränkningen av tiden för tillämpning av nedsatta avgifter för rikstelefon-samtal, icke får någon inverkan av nämnvärd betydelse på telefonisternas tjänstgöringsförhållanden. Endast vid ett fåtal större telefonstationer med talrik personal kan avlastningen av samtal på sätt föreslagits leda till minskning av den på de med motionen avsedda tiderna arbetande personalen. Motionens syfte, som främst är att begränsa övertids- och helgdagstjänstgöringen för telefonister, kan alltså knappast tänkas bliva tillgodosett genom den föreslagna taxeändringen, som för övrigt sannolikt kommer att visa sig vara för obetydlig för att den telefonerande allmänheten skulle nämnvärt avhållas från bruk av telefon under ifrågavarande tider. Å andra sidan skulle den föreslagna ändringen uppenbarligen innebära en sämre service. Vid sådant förhållande anser sig utskottet, som till fullo inser det berättigade i att förevarande personal icke skall behöva intaga någon missgynnad undantagsställning i fråga om

möjligheten att tillgodonjuta fritid, sakna anledning förorda bifall till motionärens hemställan. OrdnanDET på för alla parter lämpligaste sätt av verkets service till allmänheten är en fråga av sådan art att den synes böra lösas efter förhandlingar i vanlig ordning mellan telegrafverket och vederbörande personalorganisation.

Utskottet får därför hemställa,

att motionen II: 81 icke måtte föranleda någon andra kammarens åtgärd.

Stockholm den 11 mars 1947.

På utskottets vägnar:

L. O. SKANTZE.

Närvarande: Herrar Skantze, Hedqvist, fru Svedberg, herr Persson i Svensköp, fru Ewerlöf, herrar Nilsson i Varuträsk, Jansson i Aspeboda, Jonsson i Järvsand, Sveningsson och Stenvall.

Reservation

av herr *Hedqvist*.